

Ilustrirani Glasnik

Letno stane 8 K (ena številka 20 din.), za Nemčijo 10 K, za druge države in Ameriko 13 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani [Katol. Tiskarna], naročnina, reklamacije in inserati na upravištvu.

Izhaja ob četrkih

2. avgusta 1917

III.

Gornji sliki: Havbična baterija beljaškega polka ob 1000-dnevnici svetovne vojske v Julijskem gorovju v boju z Italijani. — Druga vrsta: Donašajoči oddelek s konji za vojaške potrebščine na Sv. Goro. — Čepovan za Sv. Goro; na ta kraj mečejo Italijani pogostokrat bombe. — Tretja vrsta: Most čez reko Idrijco pri Sv. Luciji. — Na banjiški planoti (Vrhovec); v ozadju se belijo vrhovi krnškega pogorja.

Najnovejši tipi bojnih letal ☉ **Razbit angleški „tank“** ☉ **Črnogorsko mesto Cetinje**
Reševanje ponesrečenega zrakoplovca ☉ **Sestreljen italijanski vodljivi zrakoplov** ☉
Oljska gora ☉ **Sedmi lovski bataljon pri menaži** ☉ **Učinek italijanskih velikih granat**

Dogodek.

Spisal Stanko Bor.

udovit je bil tisti dogodek. Ko danes mislim nanj, se mi zdi, ko da bi ga sanjal ali preživel v mrzlični nezavesti ali samo slutil v vročinski nestrpnosti. Ko danes mislim nanj, se vprašujem, kako je bilo mogoče? Na misel mi prihaja pripovedovanje rajnega očeta, ki sem ga čul v mladosti. Enkrat se ni vrnil vso noč domov, mati so ga pričakovali, vzdihovali, jokali, otroci smo jokali z njimi, trepetali z njimi, molili z njimi; vso noč ni bilo miru pri nas; očetu se je moralo nekaj pripetiti, ker bi moral biti že zvečer doma. Mrzlo nas je objemalo okoli srca, grla nam je stiskalo, govoriti se nismo upali, ker bi morali izreči sumnjo. Šele drugi dan opoldne se je vrnil blede, izmučen, raztrgan, z razmršenimi lasmi in brez klobuka. Stisnili smo se k njemu in ga izpraševali, kje je bil, zakaj nas je pripravil v tak strah. Le počasi in obotavljaje nam je povedal, V gozdu, ki ga drugače pozna, je zašel s pota; ko je spoznal zmoto, se je obrnil in hotel nazaj na pot; hodil je in hodil, ali na pot ni prišel; medtem se je stemnilo; pospešil je korake — vse zastonj; na pot ni prišel; začel je teči — zastonj; obstal je, da se prepriča po drevju, kam se naj obrne — zastonj; tekel je na desno, pa isto pot nazaj in še enako pot na levo —

hitreje proč!« je bila edina misel, ki smo jo imeli. Sovražne krogle so sikale med nami in iskale novih žrtev. V zmešnjavi se ni nihče brigal zanje, vsi smo hoteli samo nazaj, nazaj in proč od tega griča smrti, še tisti, ki so imeli že krogle v svojem životu, so hoteli samo proč, proč. Ko so jim moči pešale in so se tega zavedli, so zagnali tak krik na pomoč, da so se nam ježili lasje. Drli smo še hitreje in besneje proč, da uvidimo vsem grozotam; drli eden čez drugega, suvali, kar nam je bilo na poti, vsak je poznal le sebe in svojo rešitev.

Že v vzožju hriba, kamor ni več tako silno sikalo od sovražne strani, sem zapazil bežečega stotnika, okoli njega in za njim peščico ljudi. V divjih, brezobzirnih skokih sem se jim pridružil in drl z njimi in za njimi. Veje so nas bile po obrazu in ga praskale do krvi, z vej se je sul sneg za vratove in po obrazu in nam jemal vid, na snegu nam je drselo, da smo padali, se valjali, podivjali, če je kdo stopil na nas.

Drli smo za stotnikom, kam, nam je bilo vseeno, samo proč, proč...

Drli smo toliko časa, da smo začeli pešati, da nas niso hotele noge več nositi, da se nam je temnilo pred očmi. Prvi je omahnil stotnik in se zgrudil na kolena. Ustavili smo se, nekateri so se sklonili, da pogledajo, če je ranjen; oddaljenejši so hoteli kar mimo njega naprej, naprej, proč, proč. Dva sta pomagala stotniku na noge, ga podprla in mu pomagala naprej in proč. Vlekla sta ga s seboj naprej in proč. Morda je pozornost na stotnika, ko

O, sedaj gre hitreje! Saj naš stotnik ni mogel več premikati nog, vleči sta ga morala dva! Sedaj jezdi, sedaj gre hitreje! Proč, proč, čim hitreje!

Ne razbijaj, srce, miruj, sence, ne odpovedujte, za božjo voljo ne odpovedujte, noge...!

Zaostajaš!...

Misel, ostati v tem zasneženem gozdu sam, sam, s spominom na grič v ozadju, vdihne zadnje sile! Zaletim se naprej s stisnjenimi zobmi, napol zaprtimi očmi. Glej, po tem malem rebrcu navzgor so šli in izgini za hribčkom na levo! Hitim, hitim... Po rebrcu navzgor... ovinek... pred mano globoka, podolgovata draga... tu, na levo po pobočju grička, navzdolžna pot... sledovi v snegu... Jih že vidim... tam zavijajo zopet navzgor... dohitim jih... ker navkreber ne morejo dirjati...

Dohitim jih. Težko dihanje, v obrazih čudna rdečica, pomešana z zelenimi črtami, v očeh edina volja: naprej, proč.

Navkreber, potem zopet navzdol.

Krogle ne sikajo več med nami. Hvala Bogu, da vsaj več ne dirjajo. Če bi imel človek železno srce in mesto pljuč kovaški meh, bi ne vzdržal dalj časa tega dirjanja.

Hitimo, hitimo! Noge omahujejo, vseeno je človeku lažje, ko je med drugimi. Zdaj vas ne izpustim več iz oči!

Glej, mal griček! Stotnik že zavija za ovinek.

Naprej, naprej!

Po rebrcu navzgor... ovinek... pred nami globoka, podolgovata draga... krenemo na levo po pobočju grička po navzdolžni poti... Stotnika vidim na konju, ki tam spredaj že zopet zavija navzgor. Da bi šli vsaj po ravnem, ali vedno navzdol, še bi šlo! Navzgor hoditi, to nas tako izmuči...

Vztrajajte, noge, za božjo voljo mi sedaj ne odpovedujte!... Samo trenutke še, par časov še! V brezdalje se ne more raztezati ta gozd... Čakaj, koliko časa smo hodili včeraj iz vasi do gozda in po gozdu?... Saj se mora, kmalu se mora začeti redčiti gozd in nam oznaniti rešitev! Le pomisli, koliko časa smo dirjali nazaj, dirjali kot za stavo, da smo izpuhali skoro vso sapo in postavili srce na najhujšo poskušnjo v življenju. In sedaj tudi ne lezemo po polzevo! Hitimo, kolikor nam pač dopuščajo izčrpane sile!

Ne zaostati, samo sedaj ne zaostati! Vsak hip se mora začeti redčiti gozd! In potem — naj bo v božjem imenu! Potem se bo že našla pot ven! Od tu bi je pa ne našel, če bi imel karto v razmerju ena proti milijardi... Kaj pomaga stotniku karta v tem zasneženem gozdu, kjer ni solnca, ni znaka, na katerega bi uprl svoje orientiranje po karti?

To je križ, da moramo neprestano lesti navzgor, pa se zopet spuščati navzdol! In ti grički, in te podolgovate, globoke drage! Kako se vrste ena za drugo in ena je podobna drugi! Kak labirint! Pa bi človek našel pot ven?...

Ne zaostati, ne zaostati! Samo sedaj še ne, samo trenutke še! Zdaj, zdaj, tam za tistim ovinkom, kamor je sedaj zavil stotnik, se gotovo začinja redčiti gozd.

Opotečem se in padem, z rokami udarim na droben led in ga prebijem. Vse polno se je naredilo takih malih mlak po gozdu in so zamrznile! Videl sem jih že par zaporedoma.

Naprej, ne zaostati! Za tistim ovinkom se mora začeti gozd redčiti! Glej, megla je začela ovijati gozd, za drevesi že čepi mrak in se plazi za meglo. Samo sedaj ne zaostati!

Najnovejša vrsta nemških bojnih letal pred poletom.

zastonj; ves razburjen je sedel, da se odpočije in pomiri, potem je vstal pomirjen in odločen in začel hoditi v določeno smer, samo da pride iz gozda; hodil je, hodil vso dolgo noč, pa ni prišel na pot, pa ni prišel iz gozda. Ko se je zjutraj zdani, je videl, da je hodil vso noč okoli ene in iste drage... Pritiskali smo se k njemu in strahoma zrlji proti gozdu, kjer kraljuje hudobni gozdni mož...

Na to pripovedovanje očetovo mislim, ko mislim na tisti čudoviti dogodek, ki se je dogodil nam.

V snegu smo trikrat naskočili utrjen gozdni vrh. Vseh trikrat smo bili krvavo odbiti, tretjič tako krvavo in uničevalno, da se je polastil peščice neranjenih divji strah in smo jo udrli v neredu, vsi zmešani in po klicih ranjencev in smrti, ki smo jo gledali, razdraženi do toposti po hribu navzdol. »Proč, proč, čimprej in

se je zgrudil, za hip zamorila misel naprej in proč, da smo obstali, sedaj se je pa že začelo buditi kesanje za zamujene hipe. Zbrali smo zadnje moči in drli naprej, hitreje kot prej, preden se je stotnik zgrudil.

Naprej, naprej!

Ali gremo v pravo smer?

Kaj nas briga! Naprej, proč!

Iz katere smeri smo prišli? Ali iz te, v katero sedaj hitimo?

Kaj nas briga! Naprej, proč!

U, kako teži tornistra, kako nabija srce, kako tolče v sencu. Krvave potne kaplje se cedijo po razpraskanem licu, noge odpovedujejo, nočejo več nositi...

Naprej... naprej! Proč... proč!

Glej tam ostanek stotnije, ki je naskočila desno od naše! Glej stotnika na konju, glej, kako drvijo nazaj, proč, proč!

Strnemo se, stotnik trinajste razjaše konja in ga prepusti našemu.

Za ovinkom podolgovata, globoka draga. Ah, prav gotovo redčiti! Le glej, kako naglo je izginil navzdol. Gotovo že vidi, da se bliža cilju!

Potečem, omahujem, prijemam se za veje in si pomagam naprej, opiram se na puško in jo uporabljam za palico, pred očmi mi miglja sneg in drevje in ljudje in stotnik na konju.

Niti sedaj se še ni začel gozd redčiti! Moj Bog! Ne, saj bo, saj bo! Prav gotovo, tam, za tistim drevjem... Tudi ne?! Moj Bog... ne morem več...

Naprej, naprej! Mračni se...

Hipoma me stisne pri srcu, da za hip preneha biti; odprem usta in hočem ziniti strašno in obupapolno besedico, pa me nekaj zatišči v grlu... V kosteh in mozgu začutim oledenelost...

Glej zamrzlo mlako, glej, na dveh mestih predrt led, kamor si butnil z ro-

trdno in neovrgljivo pričakovanje, da na bližnjem ovinku moram zagledati zredčen gozd...

Na ovinku sem pa zagledal pred seboj globoko, podolgovato drago...

Ne vem, ali sem tako nerodno stopil, ali se mi je zvrtilo v glavi, da sem omahnil, padel in se strkljal po strmem pobočju navzdol. Ujel sem se, oziroma ujela me je mlada smreka, ki se je v povračilo otresla svojega sneženega nakita in me vsega pokrila. Še po sledu, kamor so odšli drugi; posegel sem z obema rokama v sneg in se nekoliko dvignil.

Hipoma sem pa prenehal z naporom, da bi se dvignil, onemel in izbulil oči.

Na ovinku, odkoder sem se strkljal do sem doli, se je prikazal stotnik na konju in za njim vojaki...

Že sem odpiral usta, da zavpijem v trpkem spoznanju, ali preden sem iztisnil

Fant.

Poljski spisal Boleslav Prus; preložil Al. Benkovič.

Tonček je bil rojen v vasi nad Vislo. Vas je ležala v veliki dolini. Na severu so jo mejile strme višine, porastle z borovim gozdom, na jugu pa nizki griči, posuti z leskovim trnjevim grmovjem in šipečjem. Tam so najglasneje prepevale ptice, tja so najrajši hodili vaški otroci trgat lešnike ali pa iskat gnezda.

Ako si stal sredi vasi, se ti je zdelo, kakor bi obe progi gričev segali druga proti drugi, da bi se združili tam, kjer zjutraj vzhaja rdeče solnce. A to se je samo videlo tako.

Kajti za vasjo se je med holmi razprostirala dolina, rezana od rečice in pokrita z zelenimi travniki.

Tam se je pasla živina, in tam so

Vsled topniškega obstreljevanja razdejan »tank« na zapadnem bojišču.

kami, ko si padel, glej v razmočenem snegu sledove svojih kolen...

Ostanem... ganiti se ne morem...

Ne, ne, saj ni mogoče!

Kdo drugi je padel! Koliko zamrzlih mlak si že videl!

Ali ta griček! Ali nisi padel ravno pod enim čisto podobnim gričkom?

Glej, mračni se! Vsi so še izginili po ovinku za gričkom. Tako hitro so izginili, prav gotovo so videli, da se je začel gozd redčiti...

Naprej, naprej!

Zaženem se naprej, v srcu vstaja

besedico iz grla, je počila od čisto blizu puška, potem dve, pet, deset.

»Zasledujejo nas...« je zavpil nekdo z grozo izražajočim glasom.

Ko da je počila puška med jato vrat v zasneženi planjavi smo se razbegnili na vse strani, vsak na svojo roko, vsak na svojo srečo...

tankonoge čaplje hodile lovit žabe, ki so regljale zvečer. Na zahodu je imela vas nasip, za nasipom Vislo, za Vislo pa zopet višine, apnene in gole.

Vsaka vaška hiša, pokrita s sivo slamo, je imela vrt in na vrtu ogrske slive, med katerimi je bilo videti dimnik, ves črn od saj.

V taki vasi se je rodil Tonček. Položili so ga v neposlikano zibelko, ki je ostala za umrlim bratom, in spal je v njej dve leti. V tem pa se mu je rodila sestra Rozalka. Moral ji je odstopiti mesto ter se preseliti na klop.

To leto je zibal sestrico, celo drugo leto pa — se je ogledoval po svetu. Enkrat je padel v vodo, drugič je dobil z bičem od mimo peljajočega voznika, ker so ga konji skoro povozili, tretjič pa so ga psi tako zgrizli, da je dva tedna ležal na peči. Izkusil torej ni malo. Četrto leto pa mu je oče podaril svoj sukneni jopič, mati pa mu je naročila, naj pestuje sestro.

Ko je bil fantek pet let star, so ga že rabili, da je pasel prašiče. A Tonček se ni dosti zmenil zanje. Gledal je rajši na drugo stran Visle, kjer se je za apnenim gričem videlo nekaj visokega in črnega. Prihajalo je od leve strani kakor izpod zemlje, se dvigalo in padalo na desno stran. Za prvim se je takoj vrstilo drugo in tretje, ravnotako črno in visoko.

Medtem so bili prašiči po svoji navadi ušli v krompir. Ko je mati to opazila, se je lotila suknenega jopiča Tončkovega, da mu je kar sape zmanjkalo. A ker ni bil trdovratnega srca, ampak je bil dober otrok, se je nakričal, iztrgal iz jopiča in vprašal mater:

»Mama! Kaj pa je tisto črno, kar se vrti tam za Vislo?«

Mati je pogledala za Tončkovim prstom, si oči zasenčila z roko in rekla:

»Tam za Vislo? Ali ne vidiš, da se vrti mlin na veter? Drugič pa glej na prašiče, sicer te oplazim s koprivami!«

»Aha; mlin na veter! Za kaj pa je, mama?«

»Neumnež!« je odgovorila mati in odhitela po svojih opravkih.

Kje pa je ona imela čas in razum, da bi bila razlagala, kaj so mlini na veter!

Fantu pa veternik ni dal miru. Tonček ga je videl celo ponoči, v spanju. V dečku se je porodila taka silna radovednost, da je šel skrivoma na brod, ki je ljudi prevažal na drugo stran reke, ter se je prepeljal čez Vislo.

Prepeljal se je, splezal na apneni grič, ravnotam, kjer je stalo svarilo, da je tu prepovedano hoditi, in — ugleдал mlin na

Potem to, da v veterniku meljejo iz žita moko, nazadnje pa to, da v veterniku sedi mlinar, ki tepe svojo ženo in je tako moder, da ve, kako se iz shramb preganjajo podgane.

Ko je potekla ura takega pouka, se je Tonček vrnil domov po isti poti kot prej. Sicer jih je dobil nekaj okrog ušes

Janko Štrbenk

iz Škal pri Velenju, padel na severnem bojišču 7. sept. 1915.

V boju za domovino sta padla sin in zet, za njima svojcev trop žaluje . . .

Jožef Naraks

iz Škal pri Velenju, padel na južnem bojišču 7. okt. 1916.

Matevž Oblak

iz Virmaš, je bil ranjen na Sv. Gori dne 17. maja 1917 in umrl 23. maja v Ljubljani.

Počivaj v Božu!

Jakob Klemenčič

z Žirovskega vrha, umrl za na laškem bojišču dobljenim tifusom 16. maja 1917 v Ljubljani.

Časten ti spomin!

od brodarjev, tudi od matere jih je nekaj ujel po jopiču, a to ni izdalo nič: Tonček je bil zadovoljen, ker je zadostil svoji radovednosti: In potem je, čeprav je bil lačen legel spat, sanjal celo noč, zdaj o veterniku, ki melje žito, zdaj o mlinarju, ki tepe ženo in podgane preganja iz shramb.

Ta mali dogodek je trajno vplival na vse življenje dečkovo. Od tega časa je od jutra do večera rezal palice in sestavljal iz njih križe. Izrezal si je tudi steber; poskušal je, tesal, sestavljal, dokler si ni nazadnje postavil majhen veternik, ki se je sukal v vetru ravnotako, kot tisti tam za Vislo.

To je bilo veselje! Zdaj je Tončku manjkalo samo še žene, katero bi tepel, in postal bi bil pravi mlinar!

materjo, a je zopet delal po svoje, živina pa je uhajala v škodo.

Šele ko je sestra pasla z njim skupaj, je bilo dobro: on je izrezaval palice, ona pa je pasla krave.

Kolikokrat je mati, ko je videla, da ima deklet, dasi je mlajše, več pameti in volje nego Tonček, od žalosti lomila z rokami in tarnala pred starim stricem Andrejem:

»Kaj bom nesrečnica počela s tem vihravastim Tončkom? V koči nič ne dela, na živino ne pazi, le kar naprej rezlja svoje palice, kakor da je nekaj prišlo čezenj. Težko, Andrej, da bo gospodar iz njega, še hlapec ne, kvečjemu nemarnež, brez pravega življenja, ljudem v posmeh in Božu v nečast! . . .«

Andrej, ki je v mladih letih vozaril in videl mnogo sveta, pa je takole tolažil skrbno vdovo:

»Gospodar že ne bo, a nič ne de, ker nima prave pameti za to. Zato ga je treba najprej dati v šolo, potem pa k mojstru. Nauči se brati iz knjige, nauči se rokodelstva in se bo že preživel, ako ne bo malopridnež.«

Vdova pa je lomila z rokami in odgovorila:

»Jej jej, Andrej, kaj govorite! Ali ni sramota za gospodarjevega otroka, da bi se lotil rokodelstva in delal na naročilo komurkoli?«

Andrej je pihnil dim iz lesene pipice in rekel:

»Res, da je sramota, a ni druge pomoči.«

Potem pa se je obrnil k Tončku, ki je sedel na tleh pri klopi, in ga vprašal:

»No, govori, zanikernež!« Kaj bi bil rad? Gospodar, ali pa bi šel rajši k mojstru?«

Tonček pa je rekel: »Jaz bom delal veternike, ki meljejo žito.«

In tako je zmerom odgovarjal, da so nad njim majali z glavo, včasih pa tudi z metlo.

Bil je že deset let star, ko je njegova sestra Rozalka, takrat osemletna, močno zbolela. Vročino je imela, čudno je gledala in zmešano govorila.

Mati je mislila od kraja, da se je deklet potuhnilo: dala ji je torej par gorkih. Ko pa to ni pomagalo, jo je nadržnila z vročim jesihom, drugi dan pa ji je dala piti žganja s pelinom.

Cetinje, glavno mesto Črnogore. Najvišji vrh je Lovčen; stavba, zaznamovana s X v skali, je guvernerstvo; največje poslopje spredaj je rusko poslaništvo; stavbi nad A sta gledališče.

veter. Ta zgradba se mu je zdela kakor zvonik, samo da je bila večja, in tam, kjer je na zvoniku okno, je imela štiri krila navzkriž postavljena. Odkraja ni razumel ničesar — kaj je to in čemu je. A kmalu so mu to pojasnili pastirji, in tako mu je bilo jasno vse. Najprej to, da v krila piha veter ter jih vrti kakor liste.

Do desetega leta je pokvaril kake štiri pipce, ker je z njimi izrezaval čudne stvari. Delal je veternike, plote, lestvice, vodnjake in tudi cele hiše. Ljudje so se kar čudili temu in rekali materi, da bo iz Tončka velik mojster ali pa ničvrednež.

V tem času se mu je rodil še en brat, Vojta; sestra je dorastla, očeta pa je ubilo

A vse to ni pomagalo nič, bolezen se je celo razpasla, kajti po žganju so se dekletu izpustile modre pege. Sedaj je vdova preiskala cunje, ki so bile spravljene v skrinji in v čumnati, nabrala šest grošev ter poklicala na pomoč Gregorko, veliko mazaško.

Vešča žena si je natančno ogledala bolnico, okrog nje, kakor se mora, oplju-

Premagala jo je taka žalost nad otrokom, da je komaj mogla pomagati mazaški mrtvega dekleta prenesti na ležišče. Nato pa je pokleknila sredi sobe, bila z glavo ob ilnata tla in kričala:

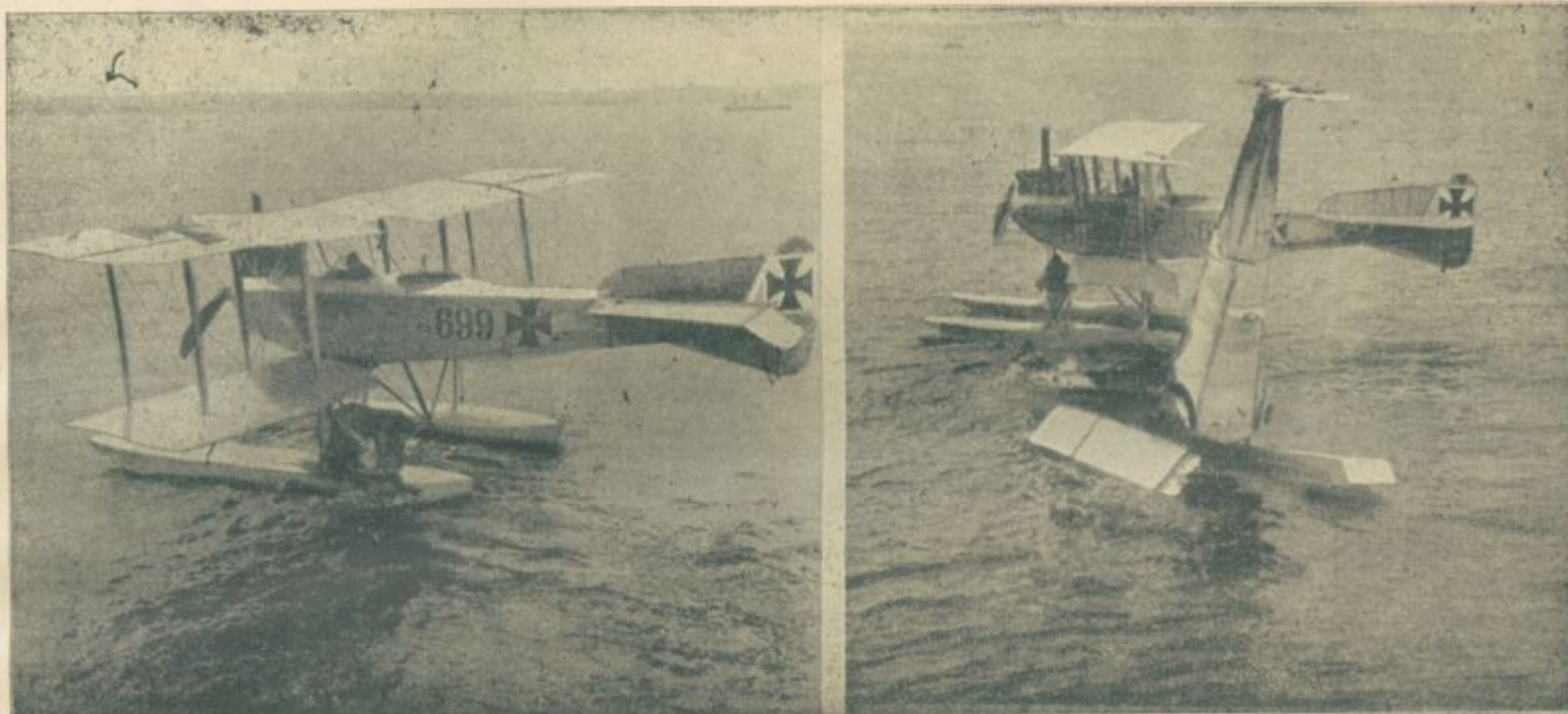
»Oh, Gregorka! . . . Kaj ste naredili, kaj ste naredili! . . .«

Mazaška je bila užaljena.

»Eh! . . . rajši bodite tiho! Ali mislite,

solz in bolesti in trpljenja pokriva svet, Evropo, uničuje vse sadove kulture in bije v obraz vsemu krščanstvu.

Kdo se je zavedel na dan mobilizacije vse te strašne groze, teh težkih, trpljenja polnih dni bodočnosti? »Še preden bo odpadlo listje raz vej, se vrnite domov!« In trikrat je že odpadlo listje raz vej in kmalu bo v četrtič, toda vojni orkan divja

Povodno letalo hiti na pomoč ponesrečenemu zrakoplovcu.

Isti hidroplan rešuje ponesrečenega zrakoplovca.

vala tla, bolnico namazala tudi z mastjo, toda — tudi to ni pomagalo.

Nato pa je rekla materi:

»Zakurite v krušni peči, mati. Treba je, da se dekle dodobra spoti, potem preide.«

Vdova je zakurila v peči, kakor treba, pobrala ven oglje in čakala nadaljnjih naročil.

»Sedaj pa,« je rekla mazaška, »je treba dekleta položiti na borovo desko in jo vsaditi v peč za tri češčenamarije. Takoj bo zdrava, kakor bi ji bil kdo z roko bolezen obrisal.«

In res so Rozalko položili na borovo desko. (Tonček je to gledal iz kota sobe.) In vsadili so jo v peč z nogama naprej.

Deklica se je zdramila, ko jo je vpihnila gorkota.

»Mama, kaj pa delate z menoj?« je zaklicala.

»Tiho, neumnica, to te ozdravi.«

Ženski sta jo bili že vsadili do polovice; deklica se je začela premetavati kakor riba v mreži. Udarila je mazaško, zagrabila mater z obema rokama za vrat in kričala, da joj:

»Mama, mama, spekli me boste! . . .«

Sedaj so jo bili že celo potisnili noter in peč založili s trskami.

»Mama, mama moja!« je stokala nesrečna deklica. »Oh! mama! . . .«

Sedaj je Tonček skočil k peči in mater potegnul za krilo.

»Mama!« je zaklical jokaje, »saj jo bo strašno bolelo! . . .«

A dosegel je samo toliko, da jo je dobil okrog ušes, češ, naj ju ne moti. A tudi bolnica je nehala biti ob trske, se premetavati in kričati.

V peči je ležalo truplo z rdečo, ponekod olupljeno kožo.

»Ježeš!« je zavpila mati, ko je videla dekcle, ne več podobno človeku.

da je dekle od vročine tako rdeče? Le bolezen je udarila iz nje, samo malo prehitro, zopet jo je umorila, revico . . .«

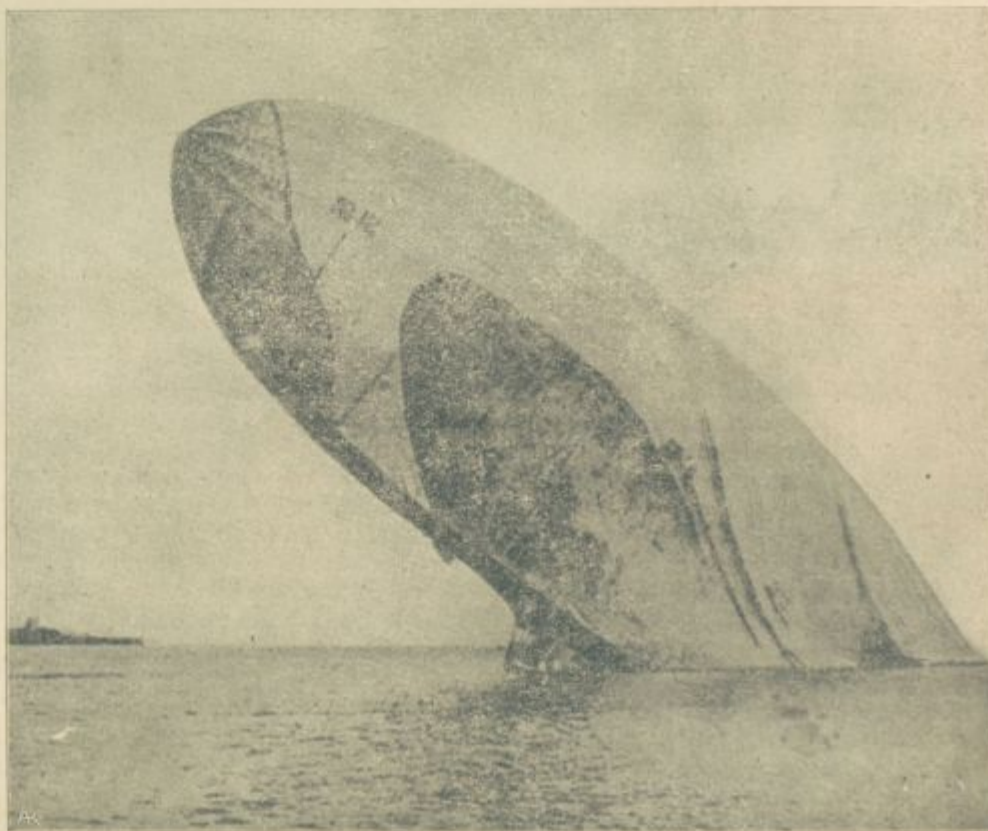
(Dalje.)

Tri leta vojske.

Dne 26. julija smo prebili tri leta, tri težka leta, odkar se je sprožil velikanski kamen svetovne vojne in leti v globino z vso brzino in podira vse za seboj. Morje

z vso silo naprej, naši junaki so se zalezli mrtvi in živi pod zemljo — —

Človeštvo je pokazalo jasno svojo nemoč. Sprožiti je znalo kamen, ustaviti ga ne more! In vendar so verovali v človeško moč, v človeški razum — kot vir vsega božanstva. Kristusovo poslanstvo krščanske ljubezni, Cerkev, Bog — vse to so bile za človeštvo le pravljice in samo pravljice za deco. — Človeška kultura, napredek je bila svetu, ki se je ob-

Italijanski vodljivi zrakoplov, sestreljen, se ob svitu žarometov potaplja.

račal od resnice, maksima. In zato smo zablodili v to strašno klanje, v to morje solz in bolesti, ki nam kliče danes, in ta klic bi moral odmevati v srcih vseh —: Nazaj h krščanstvu, izvoru ljubezni do bližnjega, sovražnika kakor do brata, nazaj k resnici, h Kristusu, Bogu. Le On more napraviti konec tej strašni zmoti, tej strašni nesreči onemoglega človeštva.

Tri težka, dolga leta imamo za seboj. Težko je bila udarjena naša slovenska zemlja! Angel smrti je šel skoraj mimo vsakega slovenskega doma in ga zaznamoval s krvjo. In naši fantje, smeh in ponos naših planin, pisano polje naših poljan, nageljev cvet naših domov, so se bojevali kakor levi. Smelo so zrlj smrti v oči! Storili so v polni meri svojo dolžnost! In zgodovina Avstrije, če bo hotela biti pravična, bo morala pisati z zlatimi črkami imena naših polkov, naših junakov. Koliko naših ljudi, najboljših ljudi, nam je leglo v grob na poljskih poljanah, v Karpatih, Donavi, Savi in Drini, ob Soči! Najlepši del naše ljubljene slovenske zemlje, naša solnčna Goriška, je opustošena, poškopljena s krvjo. Stotisoč naših ljudi se potepa brez doma po svetu, umira v domotožju in čaka s hrepenenjem in brid-

gali razni grobokopi, ampak danes stoji pred nami sveža močna Avstrija, ki ima v sebi zdrav kal in predpogoj življenja, močna Avstrija narodov z ljudskim miroljubnim monarhom Karlom na čelu. Ta Avstrija mora živeti, ne le živeti, ta Avstrija se mora razvijati. Kot geslo našega vladarja veljajo besede, kot jih je zaklical dr. Krek v zbornici: »Vojsko vojski, mir naj živi!« In cesar hoče, naj ne živi mir samo od zunaj, ampak on hoče miru tudi na znotraj, miru, sporazumljenja med narodi. Zato nam je vrnil ustavno življenje, zato se je postavil sam na čelu notranje preureditve monarhije. Najvažnejši akt našega cesarja, ki nas dejansko uvaja v mirovni kongres, pa je amnestija. Vladar je spregovoril kot vladar in človek svojo carsko besedo: Miru hočem med narodi, ljubezni, sporazumljenja, konec naj bo sovražstva, odprl bom ječe, raztrgal veitige trpljenja, posušil bridke in grenke solze. In osemnajstero tisočem, ki so že sklenili račun s svojim življenjem, je zasvetila nova zarja, novega upanja, novega življenja. Osemnajst tisoč se je vrnilo v narode svojecev, v kroge raztepenih in razdejanih družin. Njihova hvaležnost, vdanost in ljubezen do cesarja bo brezmejna.

koraka s svojim cesarjem Karlom na čelu mirovnega gibanja. Avstriji zre novi preureditvi Avstrije nasproti Avstrija, kjer bodo narodi svobodni med svobodnimi, v okvirju monarhije živeli novo življenje. In novo življenje mora živeti tudi naš težko preizkušeni slovenski, jugoslovanski narod.

Po svetu.

Državni zbor.

Poslanci so se razšli in državni zbor prične šele jeseni s svojim delom, vendar so voditelji strank neprestano na delu. Središče vsega notranjega življenja v Avstriji je sedaj vprašanje o preosnovi ustave. To vprašanje reševati je težka naloga, ker ima v tem oziru skoro vsak narod svoje misli. — Jugoslovanski klub dela na to, da se na jugu ustanovi nova državna skupina vseh Jugoslovancev pod našim cesarjem. Čehi pa ne marajo za ustavni odsek na Dunaju, ker se drže svojega državnega češkega prava in hočejo s češkim kraljem to zadevo rešiti v Pragi. Kakor vse kaže, bo gledé tega med narodi težko prišlo do kakega sporazuma. Po našem

mnenju Čehi ne razumejo važnega zgodovinskega dogodka; bojimo se, da imajo tam prvo besedo ljudje, ki se ne zavedajo svoje odgovornosti. Dr. Korošec in dr. Krek, ki sta bila povabljeni v Prago k skupnemu posvetu, se vsled časnikaških ugovorov nista udeležila skupne seje, temmanj, ker so listi pisali, da hočeta po naročilu vlade Čehe pridobiti za ustavni odsek. Nam se zdi, da je bolj pametno zgodovino delati, nego se sklicevati na zgodovinske pravice. To misel se zdi, da so Čehi pozabili, in mi se bojimo, da bo to Slovanom v Avstriji v veliko kvar.

Z bojišč.

Naše in nemške čete so v Galiciji prodrle rusko bojno črto in Rusi se umikajo in beže na 150 km dolgi fronti. Naše čete so zasedle Tarnopol in Stanislav, kar pomeni zelo hud poraz za Ruse. Baje je bilo med Rusi več vojnih oddelkov, ki se niso hoteli vojskovati, saj Rusi sami poročajo, da nekateri polki niso pokazali potrebne stanovitnosti in tudi niso poslušali povelj.

Rusi se umikajo na celi črti v Galiciji. Naši so zasedli Bučač in Delatin. Rusi gredo nazaj proti Črnovicam; ustalili so se pri prelazu Kirlibaba. Notranji nemiri v Rusiji se vedno bolj širijo. — Finci so v svojem deželnem zboru razglasili Finsko kot samostojno kraljestvo; ruska začasna vlada pa nima moči, da bi to zabranila. Kerenski se pri vladi trudi spraviti v red vojaštvo, a se mu ne posreči. Pravijo, da bo vlada Kerenskemu izročila neomejeno oblast. — Miroljubni ruski narod je vojske sit, državniki njegovi so pa s pogodbami vezani z Angleži in Francozi in zato si ne upajo skleniti zase miru. Ko bi Rusija to storila sedaj,

Oljska gora v Palestini, kjer so Angleži bombe metali na turške vojaške naprave.

kostjo v srcu zarje miru. Vse smo žrtvovali Slovenci, kar smo imeli, zato upamo in verujemo v lepšo bodočnost, zato smo vredni lepše bodočnosti.

Zarja miru! Ni več daleč ta zarja, to solnce! Le še tenka meglena plast jo zakriva, le kratek čas še, težak zastor mora pasti, solnce miru mora priti. In kot prvi glasnik miru je stopil pred svet naš ljubljeni mladi monarh, cesar Karel I. in je sledil zvesto klicu svetega očeta, papeža Benedikta XV., naslednika onega Kristusa, o katerem veljajo besede: Glej, kralj miroljubja, knez miru se nam je rodil.

Danes ne stoji več pred svetom ona šibka, trhla Avstrija, katero so že oble-

V sovražnih državah zrejo na ta akt amnestije, na to novo življenje v Avstriji z začudenjem. Kje je pravljica o trhli, šibki Avstriji, pravljica o njenem razkosanju. Sovražniki sami ne verujejo več v razdejanje in razkosanje Avstrije. In liberalno angleško glasilo, znani »Manchester Guardian«, je zapisal pred dnevi besede: »Avstrija je izrazila voljo, da hoče napraviti mir v svoji hiši. Počakajmo. Če bodo narodi monarhije zadovoljeni in postanejo enakopravni člani celote, to nam mora zadostovati.«

Tri dolga težka leta svetovne vojne imamo za seboj. In tako si želimo konec vojne, tako hrepenimo po miru. Avstrija

imajo Angleži že Japonce vprežene, da napadejo Ruse. Angleži Rusom naravnost groze: Ali vztrajate, v vojski, ali bo pa Rusija izginila iz zemljepisne karte. To so grožnje, ki pričajo, kako se Angleži bojé, da bi Rusi po sedanjih hudih porazih ponudili Avstriji in Nemčiji mir.

Na flanderskem se razvijajo med Angleži in Nemci hudi boji; na Krasu pa govore, da hoče Lah zopet napadati.

z obema rokama za sekuro. Udarec pade in polena odskočita, počasi pobere trske, ki so padla na dež.

Zunaj stoji nekdo in ga opazuje. Popotnik je, ki je že dospel do kmetove bajte. Ko nekaj časa postoji, skoči čez dvorišče. Gre naravnost v poslopje, se postavi ob vratih, nemo pogleda moža, nato postrmi v dež.

Mož ga opazuje in misli: kaka čudna postava to, cel potepuh. Brez srajce, brez

Kmet se je zravnal in sovražno pogledal onega. Klatež nadaljuje. Rezanje je zavzelo cel obraz, pripogne se in njegove oči se srečajo s kmetovimi:

»Potem si brez zemlje, brez denarja. Vzeli te bodo v ubožnico. Ali greš morda v mesto in tam stradaš? Ali se do smrti napiješ? In se naučiš sovražiti zalego bogatinov in čakati dneva, ko se udarimo?«

Trenutek molči. Nato naredi živahno

Razno.

K. Ewald:

Nemanič.

Dežuje že več dni neprestano.

Cela pokrajina je podobna z gostimi, tenkimi črtami prevlečeni risariji, na kateri so predmeti nejasni.

Čisto v ozadju se dvigajo stolpi gradu v oblake in park, ki je sam črn oblak, leži pri tleh. Sredi se nahajajo velika šahovska polja žita in trave, par dreves tuintam in belo slame, dve kravi, ki z repom klubujeta vremenu, dve ovci, ki sta ušli in se skrili pod mejo.

Spredaj se vidi pot, ki je spremenjena v potok, in kmečka hiša z nagnjenim dimnikom. Kadi se nič, ker dež zaduši ves dim v njem. Zraven je španski bezež, ki ima otresene cvetove in vsled dežja črne liste. Šumlja, kot da bi milijon majhnih rožic capljalo po zemlji.

Kmet odpre vrata in stopi na dvorišče. Tam postoji in se razgleduje. Majhen je, star, od dela sključen, tenkih, upognjenih nog. Sivi kodri silijo izpod kosmate kučme, oči so vodeno modre in brezizrazne, usta brez zob, čeljust neobrita. Zgane se in stopica v velikih lesenih čevljih okoli hiše, gre skozi vrt venkaj k rži.

Spodrsne mu večkrat, kadar se skloni in odtrga bilko. Gre naprej ob njivi, sklanja se in trga. Potem vtakne roki v žep in strmi preko svojega polja... sama rž, vse zbito k tlom...

Učinek italijanske granate.

gumbov na telovniku in suknji. Iz čevljev gledajo prsti, iz raztrganega klobuka silijo lasje, obraz podoba pijanca.

Kmet se domisli, da se ob dežju ne sežene niti psa na cesto. Ko mu oni prikima, odkima tudi on in vzame nov panj.

Zopet zadone udarci sekire po dvorišču, v dolgih odmorih in ublaženi od dežja. Potem vaggabund obrne glavo in gleda kmeta, ki je upognil svoj hrbet in zbira polena. Obraz klateža se zareži, potepuh pravi: »Tvoja rž je šla po vodi. Čisto pokvarjena, četudi sije solnce neprestano do božiča.« In govori dalje, hitro, enoglasno,

kretljivo z roko. »Krasen dež, blagoslovljen dež! Naj vse zvodeni in zgnije...«

Z enim skokom je zunaj na dvorišču, ostrašen od strašnih oči kmetovih. Ta stoji s tresočimi se ustnicami v vratih drvarnice, krčevito oprijemajoč sekuro. Nato jo spusti na tla in zažene poleno, ki zadene klateža na rami. Ta pade v blato, a je v trenutku na nogah in oddirja.

»Živio dež!« zakliče s poti.

Kmet pa nabere polen, meče in teče za potepuhom. Zasmehujooči klici njegovi postajajo slabejši. Dež pa vleče, vleče svoje črte, gosteje in gosteje, dokler ne izbriše obeh s pokrajine.

Opoldanski počitek in razdeljevanje menaže sedm. lovsk. bat.

Na njegovem obrazu se ne zrcali ničesar, ko léže nazaj podolž ob njivi. Trudno pogleda na pot, po kateri prihaja neka postava, odpre vrata h gospodarskemu poslopju, izpljune, vzame panj, poseže po sekiri in prične cepiti.

Vrata so odprta. S poti se vidi, kako njegova roka postavi poleno. Potem prime

ne da bi čakal odgovora, kot da bi predaval ali bral časopis: »Za graščaka tam je druga. Denarja ima dosti in vedno ga še dobi v banki. Slonel je ob oknu in se režal, ko sem šel mimo. Igral se je s svojim psom. A ti si uničen. Obresti in desetine ne moreš plačati. Mogoče te zapodi, ali te pa pusti še eno leto na natezalnici.«

Nezrele kosmulje in kunčeva pečenka. Kosmuljem odtrži muho in repek, oplakni jih z mrzlo vodo in opari nato z kropom, v katerem je prevrel ščepec jedilne sode. 3 minute naj stoje v tem oparku, potem jih stresi v cedilo. V lončeni posodi raztopi kosček masla, vanj stresi sladkorja (pol dkg na dkg jagod), iztisni sok limone (pol litra na pol kg jagod), malo limovih lupinic, sladke skorje in 2 žlici vina, nazadnje jagode. Postavi posodo bolj na rob ognjišča, da se pari jagode počasi. Mešati se ne sme, da se ne zmečkajo. Preden daš na mizo, raztepi na žlici vode rumenjaka (na vsak četrt kg vsega enega) in

zlij v kosmulje, da se razleze povsod enako, stresaj rahlo kozico.

Namaz iz nezrelih kosmulj. Opari kosmulje s slanim kropom, odlij krop in kuhaj jagode z vodo, kolikor se jih še drži, dokler se ne zgoste v močnik. Stisni vanje sok limone in osladi s sladkorjem ali saharinom. Nekateri pretlačijo jagode, drugi puste lupine in zrnca zaradi okusa.

Belo blago pobarvaš rumeno. Kupi za 40 vinarjev pikrinove kisline in raztopi na litru kropa. Ko se je ohladila, namoči v raztopini blago; ko je stalo četrte ure v barvi, ga iztisni in izpiraj toliko časa, dokler ne pobarva več vode. Tako barvajo na Pruskem bele naglavne rute. Pred barvanjem preizkusi vselej s krpico, če ni barvilo prehuo; v tem slučaju prilij še kropa in pusti prevreti.

Črno neugledno volнено blago. Zdaj je vsako črno blago silno drago, meter je že 50 do 60 kron in še več. Kdor ima kaj starega doma, si pomaga lahko s prenovljenjem. Obledo izparaj, operi kose v salmijakovi raztopini ali v kostanjevi izkuhi. Črna barva se poživi, če namočiš že izprano v dobri črni kavi, kar se pa zdaj težko naredi, ker ni kave niti za zdravilo. Ako je blago izgubilo na barvi, kupi v drogeriji za 20 vinarjev modrega lesa (Blauspäne), za 20 vinarjev milne korenine in za 20 arabskega gumija, ali pa mizarskega lima. To pristavi na mrzli vodi (2 litra) in kuhaj, dokler ne povre do polovice. Ko se je ohladilo, razprostri blago na mizi, namoči krtačo v barvo in krtači od pasu dol, pri tem pazi, da pride barva enakomerno na blago. Barva se na licu. Izgladi takoj na notranji strani. Poizkusi prej s krpo.

Vitkost telesa. Vitko telo je na vsak način lepši od pretežkega, zalitega. Ženska, ki postaja debela, se stara. Zato so se trudile ženske vse dni, da se ohranijo primerno drobne in tenke. Marsikatera si je nakopala bolezen in smrt, ker je pila kis in podobne reči, da bi shujšala. Grofica Bojersdorf se je bala, da bi izgubila ljubezen svojega moža, ker se je začela preveč rediti. Prosila je zdravnike za pomoč, pa nobena pijača ni pomagala — grofica se je redila. V tej silj je iskala pomoči pri stari ženski, ki je izvrševala različne coprnije. Ženska ji je dala zdravilo, po katerem je hujšala grofica nagloma in hirala. Iskala je zdravniške pomoči, pa bilo je prekasno. Grofica je umrla. Ona ženska ji je bila dala piti na kisu raztopljenega zelenega volka. Zdaj nam ni treba takih pomočkov. Debelost se izgublja brez vsakih sitnosti, telesa dobivajo naravnost idealno vitkost. Kako grdo se razlikujejo v

sedanjih dneh zaliti ljudje od suhih! Vzbujaajo nevoščljive poglede in misli o preobloženih mizah. Pa niso vselej utemeljene, ker se redi marsikdo ob niču in se suši marsikdo ob izobilju vsega. Kdor je vitek, naj bo vesel svoje lepote in naj se ne zgleduje ob grdi debelušnosti drugih; debelost je nevarna za zdravje, posebno poleti.

Pri uredniku. - „Jaz bi rada inserirala zaročni oglas; toda prosim za znižano ceno, ker se večkrat zaročim.“

Vaje v dihanju. (Dr. Hang.) Neki nemški zdravnik je pisal lani, da je treba navajati otroke h globokemu dihanju, da se s tem malo izenači, kar primanjkuje zdaj otrokom na hrani. Večina ljudi ne pozna, kako važno je dihanje, in sicer pravilno dihanje iz polnih pljuč, ki razširi pljuča do zadnjega kotička in pomaga, da ostanejo pljuča in po njih celo telo krepko in zdravo. Da bi dihal, kakor je praviloma treba, zato smo mi, naravnost rečeno, preleni. Mestni človek misli, da je naredil dovolj za zdravje, če se poda za en dan v gore in se pali tam in kuha in poti in pride domov telesno utrujen in duševno vznevoljen. Ta način ozdravljanja ni vselej dober za srce in pljuča, dasi je hribolastvo, pri pametni hoji, prav zdravo. Prenaporno razširjanje pljuč in srca pri nagli hoji vkraber je lahko povod boleznim pljuč in srca, kakor je temu tudi povod zanemarjanje pravilnega dihanja. Širjava ali razsežnost naših

pljuč je zelo velika, pomisliti moramo, da vdihujemo ali izmenjujemo v minuti več kakor sedem litrov zraka. Velika površina pljuč navadno ni popolnoma izrabljena, ker smo preleni za to. Naše dihanje je površno. Zadržuje ravno za najnujnejšo potrebo premenjave zraka in ker peša vsak organ, ki ni popolnoma izrabljen, vedno bolj, pride vsled malomarnega dihanja do pešanja pljuč. Bilo bi mnogo manj jetičnih, ako bi dihal vsi ljudje pravilno.

Pomagamo si lahko. Vsak večer, preden greš v posteljo, stopi pred odprto okno in dihaj kolikormoč počasi in globoko vase, potem izdihuj ravnotako počasi zrak iz sebe. To naredi prvi večer enkrat in stopnjuj počasi do dvanajstkrat. Ko si se vlegel, ponovi na hrbtu ležeč še enkrat. Dihati pa moraš skozi zaprta usta, da gre zrak očiščen in segret v pljuča. Zrak mora biti čist, ne od greznice ali kanala. Dihati se mora počasi in začetkoma se je treba varovati pretiranja. Pozimi delaj vaje v ravno prezračeni sobi. Take vaje so prav koristne letni čas pod smrekami. Uspeh tega majhnega navora se pokaže kmalu. Prve dni boš zapazil, da se ne moreš prav nadihati, v par tednih pa boš pogнал zrak v najskrajnejši kotiček pljuč in razširil vsa pljuča pri dihanju. Zapazil boš, da je tvoje spanje bolj globoko in da se ti okrepujejo pljuča. Take vaje dihanja so prav potrebne za mestne otroke in odrasle. Tudi kričanje, vriskanje in petje so dobre vaje za dihanje.

Zmes.

Tudi primera. Pohajač (avtomobilistu): »Servus, kolega!« — Avtomobilist (jezno): »Kaj — kolega? Kako si drznete, predrzneš, se z menoj primerjati?!« — Pohajač: »Nikar se ne razburjajte, vi ste z vašim avtomobilom tudi nevarnost za pasante.«

Napačno razumel. Bolnik: »Danes mi je skoro slabše, ker sem se moral pri kopanju prehladiti.« — Zdravnik: »Kaj, vi ste se kopali?« — Bolnik: »Saj ste rekli, naj sredstvo na vodi vzamem?«

Delovanje pljuč je moteno, ako trpimo na zunanjih prsnih bolečinah vsled prehlajenja itd. Zamoremo jih pa lahko odpraviti, ako prsa s Fellerjevim bolečine odpravljajočim rastlinskim esenčnim fluidom z zn. »Elsa-fluid« masiramo. Mnogo čez 100.000 zahvalnih pisem hvali njegov blagodejni učinek. — 12 steklenic pošlje franko za 7 kron 32 vinarjev lekarnar E. V. Feller, Stubica, Elsa-trg št. 331 (Hrvatsko). To izborno domače sredstvo naj bi ne manjkalo v nobeni hiši. Naroči naj se ob enem Fellerjeve milo odvajajoče rabarbara-kroglice z zn. »Elsa-kroglice«, 6 škatlic za 5 K 57 v. (ss)

Suhe gobe črno in rdečo deteljo, kumno, janež, repno, korenjevo, razna travna in druga domača semena, prazne vreče kakor tudi vse vrste pridelkov kupuje: SEVER & URBANIČ, LJUBLJANA, Wolf. ul. 12

Framydol je sredstvo, ki pomilaja rast las tako, da rdeči, svetli in osiveli lasje ter brada dobijo trajno temno barvo. — 1 steklenica s poštnino K 2.70.

Rydyel je rožna voda, ki naredi blede lica nežno rdeča. Učinkuje šudovito. — 1 steklenica s poštn. K 2.45 (povzetje 55 vin. več.)

Naroca se pri: **IVAN GRODICH**, drogerija pri angelu, BRNO št. 365, Moravsko.

Knjigovoznica Katol. tiskovnega društva v Ljubljani, Koptarjeva ulica 6

se priporoča za vsakovrstna knjigoveška dela

Krajevni znaki za „Orle“, kokarde in pentlje z napisi za društva se izgotavljajo v najkrajšem času po zmernih cenah.

Katoliška tiskarna II. nadstr.

Črtanje in vezanje vsakovrstnih poslovnih knjig

Fellerjev dobrodejni, oživljajoči rastlinski esenčni fluid z zn.

„ELSA-FLUID“ odstrani bolečine v sklepih.

12 steklenic franko 7 kron 32 vin. Lekarnar E. V. Feller, Stubica, Elsa-trg št. 331 (Hrvatska). Nad 100.000 zahvalnih pisem in zdravniških priporočil.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna, Ljubljana. Odgovorni urednik JOSIP KLOVAR.